

Новоселецький О.О.

*студент ПД-31 юридичного факультету,
Західноукраїнський національний університет*

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах, коли Україна переживає надзвичайно складний період війни, трансформацій і пошуку національної ідентичності, правоохоронна діяльність набуває особливої ваги. Вона є не лише механізмом захисту громадян від злочинних посягань, а й фундаментом стабільного демократичного розвитку. Проте її ефективність значною мірою залежить від подолання такого деструктивного явища, як корупція, яка й досі залишається серйозною проблемою українського суспільства.

Правоохоронна діяльність — це сукупність дій, спрямованих на охорону правопорядку, боротьбу зі злочинністю, забезпечення прав і свобод людини, зміцнення законності та правопорядку. У сучасній Україні до правоохоронної системи належать такі органи: Національна поліція, прокуратура, Служба безпеки України, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, а також інші служби, що виконують функції правового контролю.

Правоохоронна діяльність у мирний час зосереджується на запобіганні правопорушенням, виявленні злочинів, розслідуванні кримінальних справ, захисті прав людини. Проте в умовах війни функції правоохоронців значно розширюються: охорона об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення військового тилу, виявлення диверсантів, протидія мародерству, боротьба з колаборантами. Це вимагає від правоохоронців особливого рівня фахової підготовки, стресостійкості та відповідальності.

Корупція — одна з найнебезпечніших загроз сучасній державності, адже вона підриває довіру до влади, гальмує економічний розвиток, створює атмосферу безкарності та правового нігілізму. Особливо небезпечною є корупція саме в правоохоронній сфері, де посадові особи отримують широкі повноваження щодо контролю, розслідування, арештів і притягнення до відповідальності. У випадку зловживання цими повноваженнями йдеться не лише про моральні чи етичні відхилення, а про порушення базових принципів правової держави.

На жаль, в українських реаліях правоохоронні органи тривалий час залишались об'єктом критики через високий рівень корупції. В окремих випадках саме ті структури, які покликані боротися із правопорушеннями, самі ставали учасниками незаконних схем — від отримання хабарів до покривання кримінальних справ.

Після Революції Гідності 2014 року Україна розпочала масштабні реформи правоохоронної системи. Було ліквідовано міліцію та створено Національну поліцію, що стало символом оновлення та спроби впровадити європейські стандарти. Водночас було засновано такі спеціалізовані антикорупційні органи як НАБУ, САП та ВАКС, які повинні забезпечити незалежне розслідування корупційних правопорушень високопосадовців.

Проте реформування наштовхнулося на численні виклики: політичний тиск, відсутність незалежності судової системи, брак належного фінансування, кадрові проблеми, супротив з боку старої системи. Попри часткові успіхи — зокрема винесення перших вироків у справах щодо корупції у вищих ешелонах влади — довіра до антикорупційних органів досі залишається невисокою.

Одним із головних чинників ефективної протидії корупції є прозорість та підзвітність. Саме завдяки громадському контролю, журналістським розслідуванням, активності правозахисників та журналістів вдається виявляти численні зловживання, які б інакше

залишилися поза увагою держави. Принципи відкритості, зокрема у формі електронного декларування, доступу до публічної інформації, участі громадян у контролі за правоохоронною діяльністю, є важливою умовою ефективного функціонування державних інституцій.

Ідея «community policing» — моделі партнерства поліції з громадою — також має суттєве значення. Участь громади в процесах безпеки, обговорення місцевих проблем, спільне прийняття рішень — усе це дозволяє знизити рівень злочинності та водночас підвищити довіру до правоохоронців.

Неможливо побудувати ефективну правоохоронну систему без якісної підготовки майбутніх кадрів. Окрім знань законодавства, майбутні фахівці повинні отримувати ґрунтовну етичну, психологічну, гуманітарну освіту. Сформовані в університеті цінності доброчесності, відповідальності, неупередженості мають стати запобіжником від спокуси зловживати владою.

Важливо також створювати умови, які не провокують працівників до корупційних вчинків. Гідна оплата праці, соціальний захист, чіткі кар'єрні перспективи, внутрішній контроль і система заохочення за досягнення — усе це сприяє формуванню здорового середовища в правоохоронних органах.

Повномасштабна війна, розпочата Росією у 2022 році, суттєво змінила контекст правоохоронної діяльності. Працівники поліції, СБУ, прикордонної служби, ДБР та інших структур змушені виконувати не лише звичні обов'язки, а й реагувати на нові загрози: диверсії, колабораціонізм, незаконне зберігання зброї, воєнні злочини.

У таких умовах боротьба з корупцією стає ще актуальнішою. Жодна країна, що веде війну, не може дозволити собі розкіш корумпованих правоохоронців, які ставлять власні інтереси вище за державні. Тому

очищення системи має бути невідкладним завданням — як в тилу, так і на передовій.

Список використаних джерел:

1. Бочкарьова О. М. Адміністративно-правові засади правоохоронної діяльності в Україні. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 235 с.
2. Кальман О. М. Правоохоронні органи України: теорія та практика. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 310 с.
3. Погребняк С. П. Теорія і практика діяльності правоохоронних органів. Київ: Алерта, 2018. 276 с.
4. Державна стратегія реформування правоохоронної системи України до 2025 року [Електронний ресурс]. Верховна Рада України. <https://www.rada.gov.ua>
5. Права людини та діяльність поліції: міжнародні стандарти / За заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2017. 198 с.